

ТЕОФІЛЬ КОМАРИНЕЦЬ У СВОЇХ ПРАЦЯХ І ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРО НЬОГО

Минуло вже майже сімнадцять років з того часу, як помер доктор філологічних наук, професор Теофіль Іванович Комаринець (1927–1991) – відомий український літературознавець, фольклорист, громадський діяч, педагог... Авторитетний і шанований філолог, мудра, врівноважена та благородна людина, Т. Комаринець однак лише по смерті удостоївся публічного визнання свого вагомого внеску в суспільно-культурну історію України – було проведено низку наукових конференцій, семінарів, читань, а відтак вийшли у світ зібрання його праць, ряд спеціальних наукових розвідок та спогадів.

Його не таке вже й тривале життя (неповні 65 років, які є чи не апогеєм активної творчої думки філолога-літературознавця) було багатим на різноманітні життєві сюжети, але водночас і надзвичайно цільним та орієнтованим. Вся життєва енергія Т. Комаринця була спрямована передусім на Україну в її головніших духовних вимірах – усна народна словесність, писана словесність, українська мова, врешті суспільно-політичне та національно-культурне становище самої нації.

Т. Комаринець уже з самого початку свого наукового шляху обрав національно-спрямовану тему – Т. Шевченко і усна народна словесність, якої зрештою не полишав до кінця життя, знаходячи щоразу нові аспекти в її осмисленні та, у кінцевому підсумку, розширивши до цілісного аналізу українського романтизму. Така наукова проблематика була з нелегких уже сама собою, бо передбачала розгляд таких літературних явищ, які явно випадали з контексту вимог до оцінки історико-літературного процесу, орієнтованих переважно на питання партійності, класовості, народності та інтернаціоналізму. Зрозуміло, що це суттєво сповільнило темпи праці дослідника над докторською дисертацією, адже він мав узгоджувати свої наукові висновки з вимогами партійних установ. У той же час учений був свідомий таких труднощів, бо не згоджувався на “зручнішу” тему. Однак у цьому біобібліографічному покажчику Т. Комаринця читачі побачать і окремі його невеликі статті, і тези конференцій на теми, цілком суголосні вимогам офіційної радянської філологічної науки,

які, очевидно, мали засвідчити й певну лояльність дослідника до вимог тодішнього літературознавства.

Шевченкознавча проблематика домінантна у науковій спадщині Т. Комаринця. Це аналіз поглядів Кобзаря на народну творчість, вивчення фольклорних витоків і поезики його творів, які вчений значною мірою підсумував в аналітичній розвідці “Народна словесна творчість і Т. Г. Шевченко” у другому томі “Шевченківського словника” (К., 1977. – С. 29–33). Водночас шевченкознавчі дослідження Т. Комаринця торкалися чи не всіх найбільш значимих аспектів творчості Шевченка – проблематики змісту, національної специфіки, жанру, поезики, символіки, питань контексту тощо.

Зі шевченкознавчою темою безпосередньо пов’язана ще одна наукова проблематика досліджень Т. Комаринця – український романтизм у комплексі його маловивчених ідейно-естетичних основ. Логічним результатом напружених наукових пошуків ученого стала його монографія “Ідейно-естетичні основи українського романтизму (проблеми національного й інтернаціонального)” (Львів, 1983), яка була значним явищем українського літературознавства в 1980-х роках, удостоїлася численних схвальних рецензій в авторитетних наукових виданнях того часу. Як видно зі змісту самої монографії, дослідження мислилося як вивчення національних основ українського романтизму передусім у його загальнослов’янському контексті, хоча для заспокоєння ідеологічної цензури вчений вжив термін “інтернаціональна”, що переважно сприймався як вплив російської літературно-естетичної та політичної думки на українську, передбачав розгляд контактів українських та російських письменників, культивування в українській літературі теми братерства українського та російського народів. У той же час монографія мала зовсім інше спрямування та наповнення: аналіз національних особливостей українського романтизму на фоні аналогічних явищ інших слов’янських народів, а не показ впливу російської літератури на характер і спрямування творчості українських романтиків.

У науковому доробку Т. Комаринця як дослідника українського романтизму є й численні наукові праці, присвячені конкретним аспектам цієї проблематики, творчості окремих чільних представників нашого романтизму, зокрема діячів “Руської трійці”.

На межі 1980–1990-х років творча енергія Т. Комаринця живилася передусім процесами національно-патріотичного відродження українського народу, боротьбою за державну незалежність України, утвердження однієї з її основних цінностей – державного статусу української мови, а також революційними перетвореннями у рідному Т. Комаринцеві Львівському університеті імені Івана Франка, в якому авторитетний професор був обраний головою Товариства української мови та головою Ради трудового колективу: тут професор усіма силами прагнув відновлення кафедри української фольклористики та запровадження спеціальності “фольклористика” для студентів-філологів.

Закономірно, що переважна частина праць Т. Комаринця цього періоду має науково-публіцистичний характер, бо ж виголошувалися вони на конференціях, симпозіумах, нарадах, зборах, а окремі з них були опубліковані вже посмертно. Зверну увагу передусім на статті, присвячені проблемам української мови, які мали значний громадсько-національний резонанс. Серед них такі: “Доля мови – доля народу”, “У мові народу його минуле і майбутнє”, “Мусимо вибороти суверенітет України”, “В Університеті відновилося кафедра фольклористики” та інші.

Наукові ідеї Т. Комаринця продовжують жити і дотепер. Тому закономірно, що значну частину цього бібліографічного покажчика складає інформація про посмертні видання досліджень ученого, спогадів про нього (у цьому визначальна заслуга його дружини – О. І. Комаринець), а також численні праці про нього. Важливими є й згадки про дослідження Т. Комаринця в історії української літератури XIX ст., конкретних працях про наших українських письменників цього часу.

Думаю, що біобібліографічний покажчик “Теоділь Комаринець” допоможе повніше та об’єктивніше збагнути роль і значення цієї непересічної особистості в українському суспільно-культурному процесі другої половини XX ст., крізь призму діяльності якої прочитуються цікаві сторінки нашого недалекого минулого, а також сприятиме українським філологам-літературознавцям, фольклористам та мовознавцям у їх наукових студіях.

ВАСИЛЬ ІВАШКІВ